

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva. — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse pise, v oceni poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Franciškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 60.— K
pol leta . . . 30.— "
četrt leta . . . 15.— "
posamezna številka po K 120.

Za reklamne notice, pojasnila, poslane, razpisne službe je plačati po 60 vin za vsako peti vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 45 K.

Telefon uredništva
štev. 312.

Za oznanila je plačati od enostojne peti vrste, če se tiska enkrat . . . 90 vin.
" " " dvakrat . . . 80 "
" " " trikrat . . . 50 "
za nadaljnja ovračanja od peti vrste po 40 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima z članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebej plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravištvo Učiteljsk. Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklama tje so proste poštnine.

Vodja poverjeništva za uk in bogočastje — slovenskemu učiteljstvu.

Novoimenovani vodja poverjeništva za uk in bogočastje na deželni vladi za Slovenijo svetnik dr. Fran Skabernè, je pred nekaj dnevi naslovil na poverjeništvo UJU v Ljubljani, v roko tovariša Luke Jelenca pismo, v katerem poda vrsto smernic za šolsko, kakor tudi izvenšolsko delovanje slovenskega učiteljstva. Ker obsega pismo toliko lepih misli in ker je izrecna želja g. poverjenika, da izve za nje vsebino vse članstvo naše organizacije širom domovine, priobčujemo ga potom našega stanovskega glasila. Pismo slove:

Kot tačasni vodja poverjeništva za uk in bogočastje na deželni vladi za Slovenijo čutim živo in nujno potrebo, da organizacijo, ki ji načeljuje Vi. izpregovorim nekoliko odkritosrčnih besed.

Ta pot se mi zdi umestnejša in uspešnejša, nego da bi se posluževal naredb ali ukazov, ker sem mnenja, da naj vlada med učno upravo in učiteljsko organizacijo sodeluje in iz nje izvira oča sodelavnost, kar je utemeljeno v našem demokratičnem mišljenju in v naši želji, da z združenimi močmi služimo skupnim smotrom: povzdici in napredku vse narodove kulture!

Preverjen sem, da izvršuje učiteljstvo svoje prave poklicne dolžnosti pri pouku in vzgoji v šoli v polni meri. Tako je delovalo prej v težkih razmerah, tem bolj deluje sedaj, ker ve, da vzgoja in uči mladino v svobodni državi, ki skrbi za popolno materialno stanje svojega učiteljstva. Država učiteljstvo brezpogojno potrebuje, zato dela v lastnem interesu, ker ravnaje želje in potrebe učiteljstva. S tem dosega prvi pogoj vsesplošnemu delovanju: stanovsko zadovoljnost.

Vse, kar stori danes učiteljstvo za šolo, stori tudi za državo, za svoto državo. Zato pa prešinjati ves vzgojni pouk ideja našega narodnega in državnega edinstva — izkratka: državna misel! Ta-

ka vzgoja prepoji naš bodoči rod s pravilnim poimovanjem naše državnosti, ki bo donosno in uspešno ključevala vsem zunanjim in notranjim sovražnostim. In to bo v najodličnejši meri zasluha našega učiteljstva, ki polaga s takim svojim delovanjem v šoli trdne temelje državni bodočnosti.

Učiteljevo delovanje se pa razteza tudi izven strogo poklicnih dolžnosti na vse panoge kulturnega dela med narodom. Tako postane učitelj v resnici učitelj naroda, pravi narodni učitelj in vzgojevalec.

Ves svet je danes prežet z materializmom, učiteljstvo pa je iz prejšnje dobe žrtvovanja preneslo v sedanje čase svoje stanovske ideale. Vsako delo, ki ni strogo spojeno s poklicnim delom učiteljstva, se no možnosti posebe nagradila, ne da bi te nagrade v vsakem primeru odgovarjale storjenemu delu in draginskim razmeram.

Vzlic temu pričakujem od učiteljstva, da bo radovalno posvečalo svoje moči in zmožnosti vselej in povsod splošni blaginji v korist, koder pa kliče na delo potreba na tem ali onem poprišču splošnih državnih in narodnih interesov. Imenoma navadam obrtno- in trgovsko nadaljevalne šole, gospodinske in gospodarske (kmetijske) tečaje, občinske naprave in ustanove, ki so za splošno blaginjo naroda nujno potrebne, toda ne morejo dosežati svojih nalog, kjer se ne loti dela usposobljeno učiteljstvo. Ako materialna stran tega pouka ne ustreza zahtevam učiteljstva, ker občine, korporacije in drugi činitelji, ki vzdržujejo take naprave, nimajo sredstev, naj bo učitelju delno moralno plačilo zavest, da služi narodu in po njem državi, da si pridobiva vedno večje in odkritosrčnejše simpatije javnosti.

Kdor ljubi svojo domovino ter hoče njej v korist žrtvovati svojo moralno moč, ne da bi se materialno oškodoval, ta se ne bo plašil nobenega dela, ki koristi narodu ter dviga in utrja veljavo učiteljskega stanu med narodom. Za zelez res požrtvovalnega dela za domovino naj vam služi Nemčija, kjer vsi stanovi tekmujejo med

seboj, kako bi čimprej zacelili svojemu narodu rane vojnih grozot in pomagali svoji zemlji iz razvalin v novo življenje!

Naj spominjam tudi na to, da se je v času ko se je brinjal plebscit na Koroskem, 600 prostovolnih delavcev iz vseh avstrijskih inteligenčnih slojev posvetilo »Heimatsdienst«, ki je razpredel no plebscitnem ozemlju najživahnejšo agitacijo v našo škodo.

Mislím, da sta naš narod in naša država tudi vredna takega dela! Saj iz skupne sreče, iz skupne blaginje izvira neusahljiv studenec blaginje za vsakega posameznika.

Prosim Vas, izvolite članstvo svoje organizacije na primeren način obvestiti o vsebini tega mojega pisma ter ga vzpodbuditi s svojo uveljavljeno besedo k vztrajnemu in požrtvovalnemu delu v šoli in izven šole.

Vsi se zavedajmo, da je tako delo naša sveta patriotska dolžnost: učiteljstvo naj se na še neseže zaveda da le državo vredeč in vzdržujoč element!

Z izrazom odkritnega spoštovanja
udani

Dr. Fran Skabernè.

Ne dodajmo pismu ničesar: želimo na da bi v njem izražene misli padle med slovenskim učiteljstvom na rodovitno tla!

Prosvetni program poverjeništva za uk in bogočastje v Ljubljani za proračunsko leto 1921-22.

Poverjeništvo za uk in bogočastje v Ljubljani je ob sodelovanju strokovniakov in šolnikov sestavilo za proračunsko leto 1921/22. prosvetni program, ki je za razvoj in napredek našega osnovnega meščanskega in srednjega šolstva največje važnosti, ki pa je tudi za povzročitev narodnega edinstva in državne misli odločilnega pomena.

Program se deli v dva poglavitna dela: v splošno prosveto in v šolsko prosveto.

Kaj je bilo to morda higijenično, da smo po četrto stoletja dajali učencem v roke knjige, ki bi bile — kuhane v ričetu — nadomeščale vso zabelo, ker se jih je držalo milijone bacilov?

Higijena! Povsod — celo v hlevu — naziho dandanes naniho samo v šoli je ta še v marsičem nekaka pastorka!

In kolik greh je nad otrokom, da mu damo ob vstopu v nov razred v roke tako zašpehano, knjigi ne več podobno stvar, pa mu s istim trenutkom ubijemo tudi že veselje do učenja!

Pa tudi čitva je treba za učence vedno novega. Za učitelja je sicer res prikladnejše, ako ima obdelovati leto za letom nespremenjena berila, ali pa je to za njegovega duha in za ves pouk zdravo, to je drago vprašanje.

Zato pa mora biti naše geslo: Učenci naj dobivajo ob vstopu v nove razrede tudi nove knjige in tudi vsebina knjige naj se čestokrat preminja.

Ideal šolske čitanke je in bo ostal perijodično izhajajoč »Šolski list« in prav gotovo je, da ga moderna šola v doglednem času tudi vpelje.

Zdaj pa imamo pred seboj dve knjigi, ki bi bili tako živo potrebni, da jih uvedemo v šolo, pa ne gre — ker sta predragi!

Splošna prosveta ustanavlja brezplačne tečaje za slovenščino za drugorodce, ki se hočejo priučiti naši materinščini, ne da bi to imelo zanje kakršnihkoli zakonitih posledic. Naučna uprava jim hoče dati priliko, da se nauče slovenščine od strokovniakov. Sedaj se morejo učiti le imovitejši sloji, ki lahko plačujejo honorarje privatnim učiteljem. Neimovitim slojem tega ni mogoče, zato hoče zanje poskrbeti država. Tečaji bodo trajali od oktobra do maja, vseh bo 9: v Ptuiju 2, v Celju 2, v Mariboru 4 in v Kočevju 1.

Brezplačni tečaj za srbohrvaščino, namenjeni predvsem uradnikom, ki se morajo seznaniti z državnim jezikom. Po učevali bodo usposobljeni učitelji od oktobra do maja po direktni metodi (spretnost v govoru in pisavi, slovnica v najnujnejšem obsegu.) Takih tečajev bo 15: v Celju 2, v Kragju 1, v Ljubljani 5, v Mariboru 3, v Novem mestu 2 in v Ptuiju 2.

V načrtu šolske prosvete je:
1. Počitniški jezikovni tečaj v Srbiji (ne v Beogradu!) za 10 srednješolskih profesorjev, posebno jezikoslovcev. Tečaj ni za začetnike, ker mu je namen povzročitev v jezikovne posebnosti. Ta tečaj bo trajal 1 mesec.

2. Deset počitniških potovalnih ustanov za srednješolske profesorje, posebno za zgodovinarje, geografje in prirodopisce, da prouče zanimivosti naše kraljevine ter spoznajo posebnosti v značaju posameznih plemen našega naroda. Udeleženci dobe nalogo, da no povratku tudi javnost seznanijo z uspehi svojih študij (pismeni referati, predavanja).

3. Počitniški jezikovni tečaj v Srbiji (izven Beograda) za strokovne učitelje meščanskih šol (posebno iz 1. skupine) ter za učitelje ljudskih šol. Udeležencev bo 15, tečaj bo trajal 1 mesec. Prednost bodo imeli učitelji, ki že obvladajo srbohrvaščino.

4. Petdeset počitniških potovalnih ustanov, in sicer 10 za meščanskošolske, 40 za ljudskošolske učitelje, posebno za zgodovinarje, geografje, prirodopisce in učitelje petja. Naloge in prednost kakor pod 2. in 3.

Eno samo četrtno dne naj žrtvuje vsak delavec (da o imovitejših slojih ne govorim!), pa ima lahko njegov otrok obe knjigi, ki jih tudi obe v enem letu res rabi!

Samo vprašajte svoje učence, koliko imajo prihrankov! In koliko izdado za slaščice in igrače! In če ni prihrankov — majčkeno naj giblje s prsti ali postopi za delom, pa si otrok hitro sam prisluži tiste kronce za »Šol. list«.

A sedaj vam govorim in govorim, a od »Šol. lista« sem vam pa še presneto malo povedal. Res je! A tudi to je moralo v pero, ker je potrebno.

Formalna, a vendar velika napaka »Šol. lista« je njegova nejasna označba — pomanjkanje pravega naslova. Prva stopnja, prva in druga številka, druga stopnja, prva, druga in tretja številka itd. je čisto kakor nalašč, da učitelj, ki knjige ne vidi, prav gotovo seže po napadni.

Namerjalo se je izdati od vsake stopnje po 3 zvezke. Jesen, zima, pomlad in poletje. In taki bi naj bili tudi naslovi. Izšla pa sta do sedaj Črnejevo I. stopnje, prikladna 2. in 3. šolskemu letu, samo dva zvezka, Fleretova III. stopnje, odločene za 6., 7. in 8. šol. leto, tudi samo dva, in le Rapetova II. stopnja.

LISTEK

FRAN ČRNAGOJ:

Šolski list.

»Učiteljska tiskarna« je nadaljevala svoje delo od lani in je izdala »Šolskega lista« I., II. in III. stopnjo št. 2 od II. stopnje pa tudi št. 3. Prvo stopnjo je uredil Ljudevit Černež, II. stopnjo Andrej Rapè, III. stopnjo Pavel Flerè.

Čudim se pravzaprav, da do danes nisem čital še nikjer nikakega veselega pozdrava tema knjigami niti ne kake graje. Kakor bi vse spalo spanje pravičnega!

In vendar bi morali mi učitelji kar planiti nad vsako knjigo, kakor hitro zagleda svet, pa ji prerešeti vsebino, da vemo, ali je vredna, da zaide v naše učilnice ali ne.

In dolžnost vsakega šolskega vodstva bi bila, da si tako knjigo takoj naroči v najmanj toliko izvodih, kolikor je učnih moči na šoli, da jo vse učiteljstvo vestno preštudira in ji izreče svojo sodbo.

To bi se bilo moralo zgoditi tembolj ob izdaji »Šol. lista«, ker imajo te knjige

namen, da nam podajo snov za bodoče šolske čitanke. Iz bogate vsebine »Šol. lista« naj se izbere končno najlepša in najboljša, izpusti pa naj se vsa manj važna snov.

To bi se moglo temeljito storiti pa samo tedaj, če se vsebina »Šol. lista« tudi v šoli vsestransko temeljito predela.

V šoli predela? Kako — ko se nekateri učne moči boje »Šol. lista« z raznimi izgovori, češ, da je predrag, da se prevečkrat menja in da bo »Šol. list« izginil iz učilnic, kakor hitro izidejo stalne čitanke.

Predrag da je? Res — Rapetova številka »Šol. lista«, ki obravnava pomlad, z vso snovjo iz realij, ki se jemljejo istočasno, na 112 straneh, stane 8 K, tretja številka, ki ima vsebine 157 strani, pa 14 K, obe skupaj tedaj ogromno vsoto — 22 K.

Kaj je 22 K? Nič več in nič manj kakor predvojni 22 krajcarjev, in ti dve knjigi s tako bogato in ponajveč s tako krasno snovjo.

Da se prevečkrat menja? Zdavnjej že bi bilo moralo biti policijsko prepovedano, da rabimo eno in isto knjigo v šoli po več let, in to iz zdravstvenih in didaktičkih ozirov.

Za Slovenijo samo pa določa prosvetni program:

1. V prihodnjem šolskem letu se vrše po vseh krajih Slovenije, kjer so srednje šole in učiteljska, ciklični domovinoznanski tečaji v srbohrvaščini za srednješolske profesorice. Predavali bodo trije rojeni Srbi, oziroma Hrvati o srbohrvaščini (jezik in slovstvo), o zemljepisni in zgodovinski ter etnografskih posebnostih naše države. Posejanje teh tečajev (vsak dan 1 uro) bo obvezno.

2. Počitniški domovinoznanski tečaji za učitelje ljudskih in meščanskih šol v Ljubljani, Kranju, Novem mestu, Metliki, Kočevju, Krškem, Litiji, Brežicah, Celju, Šoštanu, Slovenjgradcu, Mariboru, Ptuj, Ljutomeru in Murski Soboti. Poleg domačega učiteljstva se računa na vsak tečaj po 20 udeležencev. Vsak tečaj, ki ga bodo vodili srbski učitelji, bo trajal po 1 mesec.

3. Preosnuje se v zbiranju jugoslovenske narodne pesni ves pouk v petju. Predvsem odide na študijsko potovanje do naših državi učiteljski skladatelji Emil Adamič, da prouči našo narodno pesem in nabere potrebni material za šolsko porabo. Naravnosti se dva štirinastdnevna počitniška tečaja (1 v Ljubljani, 1 v Mariboru) informativnega značaja. Za vsak tečaj se določi po 30 udeležencev. Na ljubljanskem konservatoriju študira že 7 učiteljev in učiteljic, ki po končanih študijah prevzamejo nevsiki šolski pouk. Učiteljskišnikom v Ljubljani se dovolijo hospitacije v šoli »Glasbene Matice«. Privatni nevsiki šoli Družbovčevi v Mariboru, kjer hospitirajo mariborski učiteljskišniki, se poveri naloga, da izobražuje v 80 učnih urah v petju učence mariborskih ljudskih in meščanskih šol. Enako nalogo prevzame glasbeni zavod v Ptuj.

4. V šolskem letu 1921/22 se osnuje v Ljubljani in Mariboru vseletni tečaj za izobrazbo meščanskošolskega učiteljstva vseh treh skupin. V oha tečaja bo sprejeto 40 učiteljev in 20 učiteljic. Za vse udeležence bo srbohrvaščina obvezna.

5. Šesttedenski počitniški tečaj za učitelje ročnih del na tehniški srednji šoli v Ljubljani (slovenske, srbske, hrvatske narodne vezenine). V tečaj bo sprejeto 12 udeležencev.

6. Na izstem zavodu šesttedenski počitniški tečaj za izobrazbo učiteljev rokotvornega pouka. V tem tečaju se bo vadilo 12 udeležencev v obdelovanju lesa in v pletenju.

7. Dva počitniška štiritedenska tečaja za telovadne učitelje in učiteljice v Mariboru in v Ljubljani. (Za vsak tečaj po 40 udeležencev.) Določita se dve ustanovi za obisk telovadne šole v Prazi za dva ljudskošolska učitelja, da se izobrazijo dobri telovadni učitelji, ki nam jih tako primanjkuje, da se ne morejo zasedati razpisane službe.

8. Nove učne knjige (jezikovni pouk) za vse kategorije šol. Delo za ljudskošolske čitanke je že popolnoma organizirano in uspešno napreduje; nove čitanke za srednje šole so tudi že v delu. Osnovna učna knjiga za srbohrvaščino je v rokopisu že gotova. Delo nadaljuje posebna anketa.

9. Določa se primerna vsota za izdajo propagandnih in umetniško-vzgojnih spisov in izdanih, ki naj dosledno izvajajo: ne vsiljujejo — enotnost in jedinstvenost naše kraljevine ter naroda Srbov, Hrvatov in Slovencev.

10. Za umetniško-nacionalne šolske prireditve z vzgojevalno in izobraževalno

tendenco, se določi primeren znesek v svrhu podpor in nagrad, pravtako se določi večja vsota za nobilitanje nepismenosti.

11. Za ustanovitev višje pedagoške šole v Ljubljani se določi znesek, ki naj omogoči izvedbo pripravljanih del in študij. Temelj temu znanstvenemu zavodu postavlja snovanje centralne učiteljske knjižnice v Ljubljani.

12. Za obisk višje pedagoške šole v Beogradu od šolskega leta 1921/22 naprej se določi 10 ustanov za ljudskošolsko učiteljstvo.

Tak je prosvetni program. Upamo, da ga bo mogoče izvesti, ker mu tako ministrstvo prosvete v Beogradu kakor pristojno poverništvo v Ljubljani zagotavlja vso materialno in moralno podporo. Brez dvoma ga pozdravi učiteljstvo z navdušenjem in iskreno voljo, da se hoče na uradna dela, ki jih odklanja nlema, lotiti z energijo in ga izvesti z dosledno vztrajnostjo. Docentom in udeležencem gotovo ne bo samo do honorarjev in podpora, ki jim jih zagotovi proračun, temveč bodo vsi svoje delo in pridobitve obračali v občo blaginjo: velike denarne žrtve, ki jih nakaže v ta namen država, naj donesó vsestranske koristi!

Vse naše šolstvo se razmahne v novem, mladem poletu narodne in državne misli na korist vsemu narodu, na čast, moč in veličino domovine!

O našem podrobnem narodnem delu.

Iz naroda smo izšli in naš poklic nas zopet tesno združuje z njim. Raztreseni po najbolj oddaljenih gorskih vaseh vršimo svojo vzvišeno nalogo, širimo kulturo med narodom. Najidealnejši je naš poklic. Nihče ne vidi našega dela in trpljenja, bore malo priznanja, pa pretemamo od narač samega, ki smo mu v veliko podporo. Kratkovidneži štejejo vse naše delo samo po uradnih urah, ki jim jih je premalo in nam očita prevelik del prostega časa.

Podeželski učitelji vrše nebroj malenkosti v narodovo korist dan za dnem in že naštelemo vse to, bodo pač videli naše delo tudi izven šolskega časa. Potrebno se mi zdi to danes malo orisati, zlasti ker se nam tako rado očita naše »velikanske« plače.

Večina podeželskih učiteljev talnikuje seveda brezplačno pri naših slavnih kr. šol. svetih, ker bi sicer ostalo vse delo komaj še na papirju. Imenujte mi samo en kr. šol. svet, ki uraduje po predpisu s šolskimi zamudami! Koliko nepotrebnega nisanja ima voditelj z raznimi urgencami zaradi naročil in popravil s kr. šol. svet. Predsedniki so skrajno nezaupljivi proti nam — za vsak vinar se treselo boli kot če bi šlo iz njihovega. Kolikokrat zalagamo sami zaradi ljubega reda in kolikokrat pisarimo le zato, da ne zastaja delo. Vse to se vrši v veliko olajšavo višim šol. oblastem, ki nam pa tega nikoli ne prizna. Če bi začeli n. pr. enkrat s »pasivno rezistenco« bi se gromadilo delo na okr. šol. svetih, to jih lahko zagotovimo.

Če pridejo razne naredbe v »Uradnem listu« in jih podeželski župani ne razumejo, smo mi prvi, ki tolmačimo. Oblastva, društva in ne vem kdo vse iščejo pri nas najrazličnejših informacij seveda vsi brezplačno, toda točno in zelo nujno.

Nedelej uživaio meščani do volji božji, pri nas na deželi so pa to dnevi

dela. Opravičbe, prošnje, pritožbe, olajšave in vse šolo zadevajoče stvari se vrše le ob nedeljah. Za tem prihajajo najrazličnejše stvari: Eden bi rad prošnjo za prostostitev od orožne vaje, drugi prosí, da se mu pošle civilna obleka nazaj, tretji pride s čekom kake ameriške banke in ne ve kam z njim, četrti te zaupno vpraša, če gredo že res Talikni k nam peti pride s francoskim pismom in prosí, da bi povedal, »kaj piše netri«, stara nepismena ženska ti pomoli s tresočo roko pismo sinu Amerikanca in te prosí, da ti ga prečitaš in odpišeš. Ko ti narekue pismo, toži o vseh svojih mukah in solze ji zalivaio v eno mer. Sedmi robanti in te hoče učiti šolskih postav. Vso vojno zgodovino ti pove in vse fronte ti znoši na tapet in konec je v ostudnem zabavljanju na Jugoslavijo, Škrice in Srbe... Vprašam ga po davkih. Sedaj se vlije nova ploha »osovk na uradnike, ki jih je preveč in nič ne delajo ampak samo zahtevajo nove plače. Ko ne odneham z vprašanjem po višini plačanega davka, pove, da plača velikansko vsoto 26 kron na leto. Mine me potrolente in rečem mu: »Kaj dobite danes za 26 kron?« »Liter vina.« se glasi odgovor. Nato mu čitam laz levite, rekoč: »Priatelj, za liter vina vam daie država vse kanone in vso vojsko vse železnice in pošto, vse kasarne, bolnice in šole, vse uradnike, ministre, poslance, profesorje in uradnike, vse zdravniške in celo okrajno babico plačajo iz Vašega Javka. Če bi razdelili Vašo vsoto na vse te ljudi, ne pride na enega niti prah enega vinaria kamo li pol!« Dalie ne poslušaj, brez besed odide... Druzi je zopet republikanec in hoče kar čez noč republiko in zabavlja na vsa usta na »vlaške« ministre. Zopet moraš nanovo v bol in zagovarjati vse od kraja. Navsezadnje na ti zabrusi: »Vi lahko zagovarjate, ki imate tako velike plače.« Položiš mu račun in ko vidi, da imaš prav, se iznova zakadi v tebe, da si preje vseeno shalal s 33 goldinarji, danes pa imaš tako plačo in še ne shajš. Človek bi se včasih kar zlokal nad tako nevednostjo ali zlobjo. Če zagovarjaš interes države, si osovražen pri narodu, če na potegneš z njim v brezmejno neumnost si boljševik. Kratki konec potegneš vedno ti. Če se preganja narod, ti odreče oblast zaščito, če te na porabi oblast te izda narod in se izgovarja, da si ga ti zapeljal. Lahko bi naštel kar imenoma več takih slučajev.

Danes je podrobno delo med narodom sila važno. Ljudstvo je popolnoma zmešano vsled raznih političnih dogodkov in zaradi brezvestne huiskarije, ki jo ugajala lahko kdor hoče in kolikor hoče. Če imaš pred seboj nametnega človeka, ki si da kaj dopovedati poidi vsemu zlu na dno. Razloži revolucijo, komunizem, anarhijo, pokaži jim ustroj železnice, pošt, uradov. Razloži potrebo in in visokih šol, tehnik, Oriši položaj, če ne bi bilo inženjriev in tvornic, zdravnikov, železnice... Zagotavljam te lepih vspehov, če bodeš imel dovolj potroljenja in opravka s nametnimi ljudmi. S posebno hudimi zabavljači se da tudi oraviti. Ko mi je zadnjič v Zumberku nekdo pravil, da bodo dobili konetburke, sem mu kratko povedal, da bi v slučaju kakega nemira prišlo par sto mož, regularne vojske, ki bi ustrelila parkrat s kanoni in bilo bi konec i nemirov in njegove vasi tudi. Korajža ga je hitro minila in bil je takoj pripravljen, da se z menoi »pogaja«. Moji priatelji je vprašal tudi kako bodo volili. »Mi smo za republiko.« se je glasilo enodušno. Hotel im

ie malo stvar razložiti in malo, da ni začelo padati do niemu. Na istem potu me vpraša zopet drugi, kako naj voli. »Kakor hočeš.« sem mu rekel. Sedaj je bil ves zmešan in rekel mi je, da ne ve, kam bi, ker je toliko strank. Za demokrate ni, ker je bil v Ameriki in da te takrat vladal Mac Kinley, pa da so imeli z demokrati »vražje komedije«. Vsak zagovor je odveč, tišči svoje in le vnet je za svojo pučko stranko. Navsezadnje me pa le vpraša kaka stranka je to! Človek bi mu prisolil tako, da bi ga srečala pamet takoi. S takimi malenkostmi se nam je boriti na deželi in to delo je najbolj nevhaležno.

Za tiste, ki hočeio imeti lepši in boljši red imam dober domač recept. »Koliko časa ste zidali hišo?« »Leto dni.« »Ali ste dobili ureieno gospodarstvo kot ga imate danes?« »Kaj še, več kot deset let sem rabil, da sem si treditil na imam še dolž.« »Bog varui sicer nesreče, ali poveite mi, v kolikem času bi zgorelo vse to?« »Oj križ božji, za pol ure sem be-raž!«

»Priatelji, vojna je trajala štiri in pol leta in v tem času se je samo streljalo, požigalo, morilo, kradlo, razdiravalo. Sami veste, da je laže požirati kot graditi in kako morete zahtevati, da bomo imeli v tem kratkem času svobode že vse ureieno?« Vi ste rabili za ureditev svoje doma celih deset let, država s 13 milijoni prebivalcev na naj se uredi v par mesecih in pri tem dela še vsakdo kar se mu zluhi?«

Ni ga dneva, da nimamo posla s takimi stvarmi. S tistimi zabavljači, ki imajo posebno Srbe v želodcu, bi na opravil raitenše tako, da bi jih nabasal poln vlak in jih odpeljal v bogato Mačvo. Ko bi videli naši ljudje pravo Srbijo, ne pa nesrečni Marindol, in razleđali tamošnje gospodarstvo ter uživali, ono ledo in iskreno srbsko gostoljubie, bi se osramoženi vrnili v vse drugimi mislimi. Tako bi jih bilo sram, da bi se ne uopli več misliti na ono imenie, ki so ga imeli o svojih soplemenikih. Pri nas je premalo vstrajnosti in preveč laviranja. Dozdeva se mi, da smo velika ladja, ki se gzuje: enkrat gor, enkrat dol — kakoršna vlada, tako razpoloženje, zaradi teza pa trpi tisto, kar ne bi smelo trpeti — država.

Takoi po prevratu smo zamudili mnogo, da ne rečem vse. Takrat je bila krvava potreba, da bi bili šli med narod in mu prav raztolmačili svobodo, ustroi države — povedali o naših državnih meiah in še marsikaj. Mesto tega je stopila na dnevni red politika, naša stara in neslavna in vsakdo je hotel napeliat vso vodo le v svoj mlin. Vsakdo bi bil moral z vsem delom priskočiti mladi Jugoslaviji v pomoč, a bilo je narobe — vsakdo je hotel mladi novorojenki vzeti še tisto malo, kar so ji naklonjene ročnice položile dne prvega decembra v nieno zibko. Ste li čitali sodne obravnave? »To je bilo takrat ko je propadla Avstrija.« tako je začel vsak oboženec. Eni so kradli, drugi na ratali in ratali kar naprej. Tisti pa, ki so mislili resno in prišli za delo so dages omrženi, ker so mislili pošteno. Med te spada tudi učiteljstvo, ki je začelo takoi z resnim delom v šoli in izven nje. Danes se nam to vračuje. Nočemo naštevati slučajev, ki govore žalostne zgradbe o tem. Tisto misel, ki smo jo imeli v začetku — to je misel dejanskega ujednjenja moramo realizirati dalje.

Božo Račić.

namenjena 3., 4. in 5. šolski dobi, ie izšla v vseh treh številkah.

Prva številka posameznih stopenj izšla ie že lani, druge izšle so letos.

Rapetova in Fleretova zimška številka pa je vsaka sama za se tako obširna knjiga, da zadošča njena tvarina v sili tudi za celo leto.

V roke sem vzal najprvo Rapetova dva zvezka: 2. in 3. številko — tedaj Zimo in Pomlad.

Sedaj sem pa zares v zadregi, kaj naj iz teh dveh zvezkov hvalim kot največjo vrlino — ali premišljenost in marljivost, s katero ie tovariš Rape izbiral snov, ali dovršenost oblike, v kateri so posamezni sestavilci snov podali!

Oton Župančičeve nad vse ljubke, večinoma v otroško šaljivem tonu pisane pesemce so prava naslada celo za odrasle! Pa Golar in Maister in Gangl s svojimi resnimi proizvodi, pa Žgur in Rapet, ta s svojimi srčkanimi »Utrinki« — pa še in še!

Tu je zbrane toliko zares krasne, v otroškem duhu pisane poezije, da mora človeku igrati duša. Samo eno: v tretji številki ie več pesmic, ki so bolj primerne nižji šolski dobi kakor tej.

Med pripovednimi spisi nosi zastavo Milčinski — s svojimi »Batalci«. Temu se pa vredno pridružujejo starejši in mlajši pripovedovalci in zares bi bilo preveč, da naštevam vsakega posebej. Vzemite knjigo v roke, pa jo berite z učenci sami in videli boste, ali uraja vsebina ali ne — vam in učencem!

Kar na dan zvezkom posebno vrednost ie snov iz realij. Iz zemljepisa in zgodovine smo bili po razsulu Avstrije učitelji nakrat postavljeni na prazno: odkod naj zajemamo snov za pouk o naši domovini.

Že ta dva zvezka pa imata toliko snovi iz omenjenih dveh predmetov, da stoji učitelj nakrat pred polno skledo in da ne pride v zadrego odkod naj zajema snov, da jo učencem podaja.

Celo toliko ie ie da ni mogoče, da se vse, kar tako meni nič tebi nič učencem poda — kar preobširna je. Opravičevati se more ta obilica le s stališča, da naj pada knjiga ne samo učencem, ampak tudi učiteljem zadosti snovi, da mu ie nikdar ne zmanjka.

Že z ozirom na samo ta dva predmeta, zemljepis in zgodovina, ie pravi greh, če trapijo ponekod učence še vedno s starimi berili, ki smo jih imeli po

šolah še v avstrijski dobi. Ako hočemo, da učenci dobro poznajo našo domovino, potem ie naša dolžnost, da krenemo voz zemljepisnega in zgodovinskega pouka odločno v čisto nov tir, kar zahtevajo od nas opravičeno tudi šolske oblasti. Da pa ie to mogoče, mora imeti učitelj v rokah potrebno sredstvo in to ie učna knjiga. Brez te se bo učitelj pri pouku največkrat brezuspešno trudil.

Vrh vse obilice te snovi ie pa podana ta snov največkrat v mojstrski obliki, kar zna prav posebno Rape. Njegovi »Glasovi iz davnih dni« in »Po trpljenju k svobodi« — sta spisa, ki nam podajata zgodovino v taki obliki, da jo ie mogoče izvajati tudi na otroškem odru. Skrljevo »Zvezdoznanstvo« ie tudi prav otroškemu duhu podana snov. Pa — še in še!

Berite sami! In obdelajte snov sami!

Iz zemljepisa mi ne ugaja samo to, da so nekateri sestavki, ki so samo lokalnega pomena, kakor »Postojinska jama«, gorenji tek Save in še drugi — tako do zadnje podrobnosti spisani, ki jim ne more slediti niti učitelj, nikar pa učenci. Ti naj se prihodnjč preurede.

Slabe sestavke ie lahko na prste štetj — in eden takih ie spis o ljublan-

skem barju. Take sestavke naj pišejo samo taki, ki v kraju žive. Zato na se na spisu o »Sveti gorji« vidi, da jo ie opisal z vso ljubeznijo Pavle Plesničar. Elza Kukovčeva podaja tudi dober spis o Ptuj — pa se mi zdi, da je bolj primeren najvišji stopnji, kakor pa srednji.

Sploh bi mislil, da naj bo pri zgodovinskem pouku v ljudski šoli kar najmanj številka.

Snov iz prirodopisja ie vzeta v veliki meri iz II. in III. berila. Prav! Saj ie mnogo prav dobrih sestavkov — kar pa ie pomanjkljivih naj se v prihodnje pre-narede.

Z vso odločnostjo trdim, da bi moral »Šolski list« v vsako šolo in v vsako hišo! S pridom ga bo čital vsak, ki se zanima za vprašanja, ki obravnavajo našo domovino v prirodnem zemljepisnem in zgodovinskem oziru.

In napake? Da — tudi teh ie. Ven-

dar pa so največkrat malenkostne in bi sploh tvorile poseben kapitel zase, s katerim pa bi tale črtica preveč narasla in bi izgubila na veljavi.

V eni prihodnjih številki »Tovariša« se hočem dotekniti Černejeve in Fleretove stopnje.